

Voorwoord

Zie:

[http://www.rathenau.nl/files/Virtuelewerelden%20en%20regulering%20juni%202008%20def\(1\).pdf](http://www.rathenau.nl/files/Virtuelewerelden%20en%20regulering%20juni%202008%20def(1).pdf)

Lang volstonden op het internet fatsoensregels (netiquette) die door de gebruikers van het internet zelf werden opgesteld en nageleefd. Vooral na het voor het algemene publiek openstellen van internet begin jaren negentig, begon deze zorgvuldig opgebouwde zelfregulering scheuren te vertonen. De oproep aan de overheid om gebruikers van het internet met rust te laten[1] vond midden jaren negentig nog weerklank, maar is inmiddels al geruime tijd verstomd. In de loop der jaren is de overheid zich steeds meer voor internet gaan interesseren. Enerzijds als aanbieder van overheidsdiensten en anderzijds om via regelgeving grip te krijgen en/of houden op de gedragingen op internet.

Er zijn op verschillende niveaus parallellen te trekken tussen de ontwikkeling van het internet in het algemeen en die van de laatste jaren steeds populairdere virtuele werelden. Voor het onderhavige onderzoek naar regulering is met name relevant dat aan de vraag naar op welke wijze virtuele werelden gereguleerd dienen te worden, de vraag voorafgaat *of* virtuele werelden gereguleerd dienen te worden. Voor het internet werd deze vraag in het invloedrijke artikel van David Johnson en David Post (Johnson & Post 1996) niet zondermeer bevestigend beantwoord. Deze mede uit een ideologie over vrijheid op internet voortgekomen stellingname inzake een wetteloos internet is niet vol te houden.

Het project De spelregels van de harde virtuele werkelijkheid maakt onderdeel uit van het werkprogramma 2007-2008 van het Rathenau Instituut. Het project is voorafgegaan door een reeks interviews en een expertmeeting (28 maart 2007) in samenwerking met XS4All en de Universiteit Twente. Tijdens de in NEMO te Amsterdam gehouden expertmeeting werden de thema's geld (economie), regulering (recht) en identiteit (sociaal) uitgebreid besproken. Het reguleringsvraagstuk is in onderhavig rapport nader uitgewerkt.

Herzogenrath/Amsterdam, mei 2008

Jacob van Kokswijk

Arno R. Lodder

---

[1] Zie J.P. Barlow, <<http://homes.eff.org/~barlow/Declaration-Final.html>>.